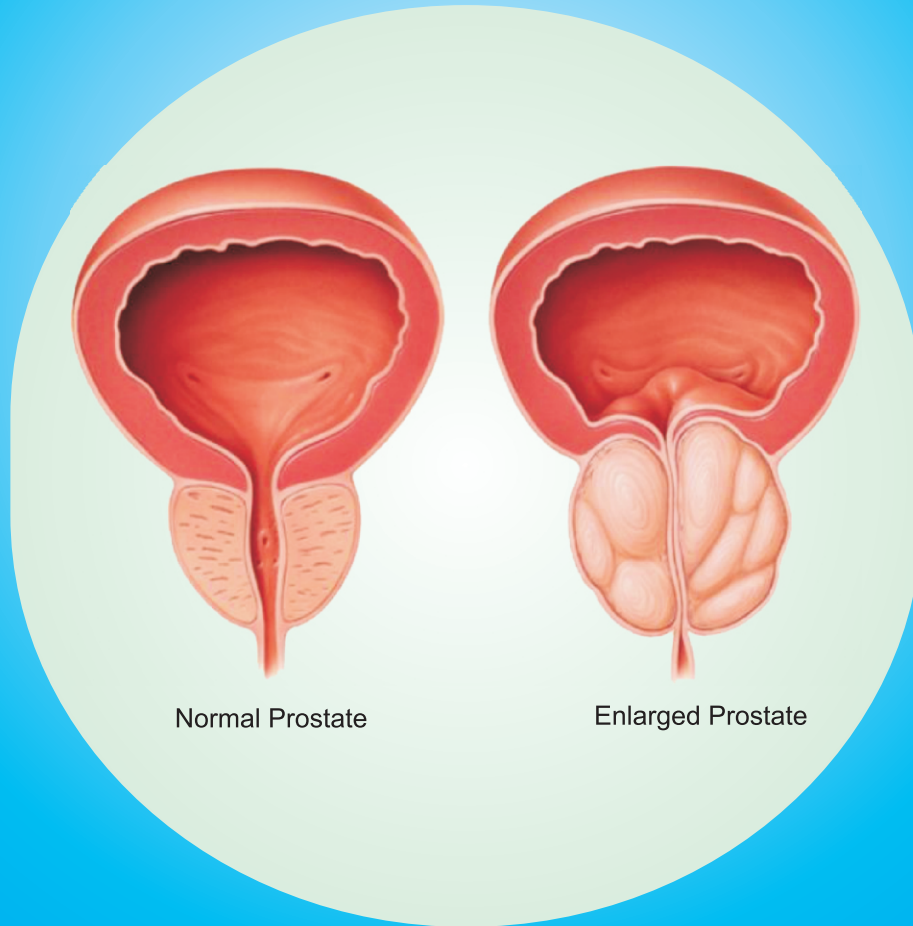

د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وړوسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه

څېړنوال ډاکټر میرویس (حقل)

۱۳۹۹ هـ.ش

څېړنوال ډاکټر میرویس (حقل)

د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وړوسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه

Research on the Surgical Treatments and early Post-Operative Complications of BPH

Author: Associate prof. Dr. Mirwais Haqmal

2020

ISBN 978-9936-645-77-6

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

د علومو اکاډمي

د طبيعې - تخنیکي علومو معاونیت

د طبي علومو مرکز

د معالجوي طب انستیتوت

د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا د عملیاتي درملنې او
له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه

لیکوال: څېړنوال ډاکټر میرویس (حقل)

ایډېټور: څېړنوال ډاکټر ضیاء الرحمن (حقل)

مهتمم: څېړنوال ډاکټر محمد حسن (ساعي)

څېړندوی: د افغانستان د علومو اکاډمي د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هـ. ش

د چاپ ځای: د الهام نبي زاده مطبعه، کابل افغانستان

د چاپ شمېر: ۵۰۰ ټوکه

ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۶۴۵-۷۷-۶

د چاپ ټول حقوق له علومو اکاډمي سره خوندي دي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لیکچر

سرلیک

مخ

- د لارښود استاد نظر-----أ-----
تقریظ-----ج-----
تقریظ-----ه-----
تقریظ-----ز-----
سریزه-----۱-----

لومړی څپرکی

- شالید-----۵-----
د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا په اړه د ځینو پخوانیو څېړنو-----۱۷-----

دوهم څپرکی

- عمومیات-----۲۳-----
۱-۲. د پروستات اناتومی-----۲۳-----
۲-۲. د پروستات امبریولوژي-----۳۱-----
۲-۳. د پروستات هستولوژي-----۳۳-----
۲-۴. د پروستات فزیولوژي-----۳۴-----
۲-۵. د پروستات غدې سلیمه هایپرپلازیا-----۴۰-----
۲-۵-۱. تعریف-----۴۰-----
۲-۵-۲. اپیدیمولوژي-----۴۱-----
۲-۵-۳. پتوجینزس او لاملونه-----۴۱-----
۲-۵-۴. پتالوژي-----۴۶-----
الف- د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا اغیزې-----۵۱-----
ب- پروستاتیزم یا د سفلي بولي لارو اعراض-----۵۱-----
۲-۵-۵. پتوفزیولوژي-----۵۶-----
۲-۵-۶. کلینیکي لوحه-----۵۷-----
۲-۵-۷. تشخیصیه او لابراتواري معاینات-----۶۴-----
الف- د وینې په سیروم کې د PSA اندازه کول-----۶۶-----

- ب- یوروډینامیک مطالعات----- ٦٦
- ١- Uroflowmetry----- ٦٨
- ٢- Cystometry----- ٧٢
- ٣- د احلیل د داخلي فشار اندازه کول----- ٧٤
- ٤- ویدیوې یوروډینامیک معاینات----- ٧٤
- ٥- الکترومایوگرافي----- ٧٤
- ٦- ویتکر معاینه----- ٧٥
- ٧- د ادرار د جریان د سرعت اندازه کول----- ٧٨
- ٨- Pressure-flow urodynamic studies----- ٧٩
- ج- د وینې معاینات----- ٨٠
- د- د ادرار معاینات----- ٨٠
- ه- د علوي بولي لارو تصویري معاینات----- ٨٠
- و- سیستویوریتروسکوپي----- ٨٠
- ز- د رکت له لارې التراسونډ----- ٨٠
- ٢- ٥- ٨. تفریقي تشخیص----- ٨١
- ٢- ٥- ٩. اختلاطات----- ٨٢
- ٢- ٥- ١٠. درملنه----- ٨٦
- الف- تر پاملرنې لاندې د ناروغ نیول----- ٩٤
- ب- طبي درملنه----- ٩٥
- ج- فایتوتراپي----- ٩٩
- د- معمولې جراحي درملنې----- ١٠١
- ١- د احلیل له لارې د پروستات قطع کول (TURP)----- ١٠١
- ٢- د احلیل له لارې په پروستات کې د شق ترسره کول----- ١١٣
- ٣- خلاصه ساده پروستاتیکتومي----- ١١٥
- a- فوق عاني پروستاتیکتومي----- ١١٦
- b- خلف عاني پروستاتیکتومي----- ١٢٧
- c- عجاني پروستاتیکتومي----- ١٣٤

- هـ- د درملنې لږ مداخلوي میتودونه----- ۱۳۵
- ۱- د لیزر په واسطه درملنه ----- ۱۳۵
- ۲- د احلیل له لارې د پروستات برقي تبخیر----- ۱۳۹
- ۳- د لوړې تودوخې په واسطه د پروستات تخریب ----- ۱۳۹
- ۴- د احلیل له لارې د ستنې په واسطه د پروستات لرې کول----- ۱۴۱
- ۵- د لوړ شدت لرونکي التراسوند په واسطه د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا درملنه----- ۱۴۲
- ۶- په پروستاتیک احلیل کې د Stent کینودلو په واسطه د BPH درملنه----- ۱۴۳
- ۷- د احلیل له لارې د بالون په مرسته د پروستات پراخول یا ټپله کول ----- ۱۴۹
- ۸- د تودو اوبو په واسطه د پروستات درملنه ----- ۱۵۰
- ۹- Transurethral Ethanol Ablation of the Prostate----- ۱۵۰
- ۱۰- Rotoresection of the Prostate----- ۱۵۰
- ۱۱- د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د درملنې لپاره د Botox کارونه ----- ۱۵۱
- ۱۲- Prostatic Urethral Lift یا urolift----- ۱۵۱
- ۲- ۵-۱۱. د BPH د درملنې لپاره د جراحي پروسیجرونو انتخابول ----- ۱۵۴
- ۲- ۵-۱۲. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا لرونکو ناروغانو د درملنې تعقیب----- ۱۵۸
- ۲- ۵-۱۳. د BPH له عملیات څخه وروسته اختلاطات ----- ۱۵۸
- ۲- ۵-۱۴. له پروستاتیکتومي څخه وروسته د رامنځته شویو اختلاطاتو درملنه----- ۱۷۴
- ۲- ۵-۱۵. وقایه----- ۱۷۶
- ۲- ۵-۱۶. انذار ----- ۱۷۷

درېیم څپرکی

- د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې د ځینو مروجو میتودونو څېړنه----- ۱۷۹
- ۳- ۱. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې ځینې مروج میتودونه----- ۱۷۹
- ۳- ۲. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې څېړنه----- ۱۸۰
- ۳- ۳. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې Prospective څېړنه----- ۱۸۰
- ۳- ۳-۱. نظر عمر ته ----- ۱۸۴
- ۳- ۳-۲. نظر د اوسیدو ځای ته ----- ۱۸۵
- ۳- ۳-۳. د اقتصادي حالت له مخې----- ۱۸۷

- ۱۸۸-۴-۳-۳. د کال د بېلابېلو فصلونو له مخې -----
- ۱۸۹-۵-۳-۳. د پروستات له سلیمې هایپرپلازیا سره؛ د ملو ناروغیو -----
- ۱۹۰-۶-۳-۳. د پروستات د جسامت له مخې د ناروغانو بررسی او څېړنه-----
- ۱۹۲-۷-۳-۳. SPP (TVP) او RPP د پېښو شمېر او سلنه -----
- ۱۹۴-۸-۳-۳. د TVP او RPP میتودونو د ښیګڼو او بډیو مقایسوي څېړنه-----
- ۱۹۶-۹-۳-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د وینې بهېدنې څېړنه-----
- ۲۰۰-۱۰-۳-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د Irrigation د اندازې څېړنه-----
- ۲۰۱-۱۱-۳-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د بستر د مودې څېړنه -----
- ۲۰۲-۱۲-۳-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د عملیاتي پروسیجر د وخت د دوام څېړنه -----
- ۲۰۴-۱۳-۳-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د اختلاطاتو د رامنځته کېدو مقایسوي څېړنه -----
- ۲۰۷-۱۴-۳-۳. د رامنځته کېدو د سلنې له مخې؛ د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا-----
- ۲۱۰-۱۵-۳-۳. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د اختلاطاتو له مخې د ناروغانو څېړنه -----
- ۲۱۳-۱۶-۳-۳. نظر د انستیزی ډول ته د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا-----
- ۲۱۴-۱۷-۳-۳. د هایپرپلاستیک پروستات د قوام له مخې د ناروغانو ډلبندي-----
- ۲۱۵-۴-۳. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې Retrospective څېړنه-----
- ۲۲۰-۱-۴-۳. نظر عمر ته د BPH ناروغانو د پېښو څېړنه-----
- ۲۲۱-۲-۴-۳. نظر د اوسیدو ځای او زونونو ته د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا-----
- ۲۲۳-۳-۴-۳. د اقتصادي حالت له مخې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا -----
- ۲۲۴-۴-۴-۳. د کال د بېلابېلو فصلونو له مخې د ناروغانو بررسی او څېړنه-----
- ۲۲۵-۵-۴-۳. د پروستات له سلیمې هایپرپلازیا سره؛ د ملو ناروغیو د موجودیت-----
- ۲۲۶-۶-۴-۳. د پروستات د سایز له مخې د ناروغانو بررسی او څېړنه-----
- ۲۲۸-۷-۴-۳. نظر د انستیزی ډول ته د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا -----
- ۲۳۰-۸-۴-۳. د پروستات د قوام له مخې د ناروغانو ډلبندي-----
- ۲۳۱-۹-۴-۳. د TVP او RPP د پېښو شمېر او سلنه -----
- ۲۳۲-۱۰-۴-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د وینې بهېدنې څېړنه-----
- ۲۳۴-۱۱-۴-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د بستر د مودې څېړنه-----
- ۲۳۵-۱۲-۴-۳. په TVP او RPP میتودونو کې د عملیاتي پروسیجر د وخت -----

۳-۴-۱۳. د رامنځته کېدو د سلنې له مخې، د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا----- ۲۳۶

خلورم څپرکی

د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا له جراحي عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه----- ۲۳۷

۴-۱. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا له جراحي عملیات څخه وروسته----- ۲۳۷

۴-۲. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو

prospective څېړنه----- ۲۴۱

۴-۲-۱. د وینې بهېدنې د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۴۳

۴-۲-۲. د علقي له کبله د ادرار د بندښت د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۴۷

۴-۲-۳. د انتان د پېښو د شمېر او سلنې برسي----- ۲۵۱

۴-۲-۴. د برخ او خصیو د التهاب د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۵۴

۴-۲-۵. د Incontinence د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۵۵

۴-۲-۶. د پروستاتیک کپسول د څیرې کېدو د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۵۷

۴-۲-۷. د Trans urethral Resection سندروم د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۵۸

۴-۲-۸. د Renal failure د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۵۹

۴-۲-۹. د قلبي او تنفسي اختلاطاتو د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۰

۴-۳. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو

retrospective څېړنه----- ۲۶۲

۴-۳-۱. د وینې بهېدنې د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۲

۴-۳-۲. د علقي له کبله د ادرار د بندښت د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۴

۴-۳-۳. د انتان او د برخ او خصیو د التهاب د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۶

۴-۳-۴. د پروستاتیک کپسول د څیرې کېدو د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۶

۴-۳-۵. د Trans urethral Resection سندروم د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۷

۴-۳-۶. د Renal failure د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۸

۴-۳-۷. د قلبي او تنفسي اختلاطاتو د پېښو شمېر او سلنه----- ۲۶۹

پنځم څپرکی

د موضوع علمي او روغتيايي ارزښت----- ۲۷۱

۲۷۱	۵-۱. د موضوع علمي ارزښت
۲۷۲	۵-۲. د موضوع روغتيايي ارزښت
۲۷۶	د څېړنې پايلې
۲۸۰	له لیتراتور سره د دې څېړنې د پایلو مقایسه
۲۸۵	نهایی پایلې
۲۸۷	وړاندیزونه
۲۸۸	مأخذونه
۳۰۱	ضمیمه

د لارښود استاد نظر

د پروستات سلیمه هایپرپلازیا؛ د پروستات له پرمختللي لوی والي څخه عبارت ده چې د پروستات د غدوي او استادي دواړو برخو، د هایپرپلازیا په پایله کې رامنځته کېږي. دا یو سلیم تومور دی چې معمولاً د ژوند له پنځمې لسيزې څخه وروسته رامنځته کېږي؛ ځينې وخت د بولي لارو بندښتي یا تخریشي او یا دواړه اعراض رامنځته کوي.

د پروستات سلیمه هایپرپلازیا د پروستات تر ټولو عامه ناروغي او د نارینه جنس تر ټولو عام سلیم تومور دی چې له عمر سره مستقیمه اړیکه لري. دا آفت تقریباً په ټولو نارینه وو کې د ژوند په اوږدو کې رامنځته کېدلی شي خو اړینه نه ده چې په ټولو کې دې اعراض رامنځته کړي؛ په دې معنی چې په ډیری ناروغانو کې پروستات لوی شوی وي خو د بولي لارو هیڅ اعراض یې نه وي رامنځته کړي.

د پروستات سلیمه هایپرپلازیا معمولاً په خپله ژوند نه تهدیدوي خو له دې هایپرپلازیا څخه رامنځته شوي اعراض او اختلالات د ژوند په څرنگوالي باندې ډیرې بدې اغېزې لري.

د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا څرگند لاملونه نه دي په گوته شوي، خو یو شمېر فکتورونه لکه د عمر زیاتېدل، ارثیت (جنیټیکي فکتورونه) او اندروجن هورمونونه د دې ناروغي په رامنځته کولو کې گرم گڼل شوي دي.

دغه علمي- څېړنیز اثر چې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلالاتو د څېړنې تر سرلیک لاندې ښاغلي څېړندوی داکتر میرویس (حقل) لیکي دی، ما مطالعه کړ؛ دا اثر د ښو څېړنیزو اساساتو او معیارونو په اساس لیکل شوی دی. دا اثر د سريزې، پنځو څپرکو، له څېړنې څخه د لاسته راغلو پایلو او وړاندیزونو لرونکی دی. دا اثر په سريزه پیل شوی، لومړی څپرکی یې د دې موضوع په شالید لیکل شوی، دوهم څپرکی یې عموميات یا علمي برخه ده چې یقیناً د نړۍ د ډیرو معتبرو او نویو سرچینو څخه پکې ګټه اخیستل شوې ده، درېیم او څلورم څپرکی یې څېړنیز دي چې څېړنه یې په Descriptive میتود سره په Prospective او Retrospective شکلونو ترسره شوې او د داسې جدولونو لرونکې ده چې د څېړنې له اساساتو سره برابر دي، پنځم څپرکی د موضوع په علمي او روغتيايي ارزښت لیکل شوی او په پای کې له

څېړنې څخه لاسته راغلې پايلې او پرځای واندیزونه ليکل شوي دي چې د گټې څخه خالي نه دي.

نو ځکه یاد شوی اثر یو ښه اثر دی، د نوموړي د ترفیع لپاره له څېړندوی علمي رتبې څخه څېړنوال علمي رتبې ته یې کافي بولم او هیله لرم چې د دې گټور اثر د چاپ په اړوند ژر تر ژره اقدام وشي ترڅو نور د مسلک څېښتنان، د طب د برخې محصلین او زموږ گران هیوادوال ورڅخه گټه واخلي او د دې اثر مطالعه د ښاغلو همکارانو لپاره پیشنهادوم او د ده لپاره د لوی خدای (ج) له دربار څخه د لا نورو بریاوو غوښتونکی یم.

په درنښت

پوهاند ډاکټر نجیب الله ((امریل))

د کابل د طبي پوهنتون د عمومي جراحي دیپارتمنت آمر

تقریظ

د علومو اکاډمي د ۱۳۹۵/۱۰/۲۶ نېټې د ۹۸۵/۹۹۰ نمبر مکتوب په ځواب کې؛ د ښاغلي څېړندوی ډاکټر میرویس حقل د علمي- څېړنیزې رسالې په اړه چې د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنې تر سرلیک لاندې لیکل شوې ده؛ خپل نظر په لاندې ډول څرګندوم:

دغه علمي- څېړنیزه رساله چې په ۳۰۷ مخونو کې لیکل شوې ما مطالعه کړه؛ دا رساله د لړلیک، سريزې، پنځو څپرکو، پایلو، وړاندیزونو، سرچینو او ضمیمې لرونکې ده.

په سريزه کې د موضوع په اړه لنډ معلومات، د څېړنې اړتیا، مېریت او موخې ځای پرځای شوي دي. په لومړي څپرکي کې د موضوع د پخوانۍ تاریخچې په اړه بحث ترسره شوی؛ په دوهم څپرکي کې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا په اړه عمومي معلومات لیکل شوي؛ په دریم څپرکي کې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا د عملیاتي درملنې د ځینو مروجو میتودونو په اړه او په څلورم څپرکي کې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا له جراحي عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو په اړه، څېړنه ترسره شوې؛ په پنځم څپرکي کې د موضوع علمي او روغتیايي ارزښت په ډاګه شوی دی.

ددې رسالې په علمي برخه کې له معتبرو او نویو کتابونو او انټرنټ پاڼو څخه ګټه اخستل شوې؛ په دې برخه کې د موضوع په اړه دقیق او هر اړخیز علمي معلومات لیکل شوي دي. څېړنیزه برخه د څېړنې د معیارونو په اساس په دوو څپرکو کې لیکل شوې ده؛ په دې برخه کې مجموعاً ۶۳ څېړنیز جدولونه او ۱۳۱ څېړنیز ګرافونه ځای پرځای شوي دي. څېړنه په دوو پروسپکتیو او ریتروسیپکتیو شکلونو ترسره شوې او ارقام یې په دقیق ډول تحلیل شوي دي.

وروسته د موضوع علمي او روغتیايي ارزښت، له څېړنې څخه لاس ته راغلې پایلې او مناسب وړاندیزونه لیکل شوي دي؛ د رسالې په پای کې سرچینې د نړیوالو معیارونو په اساس لیکل شوې او په متن کې هم ورته اشاره شوې ده. همدارنګه یو شمیر اصطلاحات د ضمیمې په شکل د کتاب په پای کې تشریح شوي دي.

ياد شوی اثر يو ډير ښه علمي - څيړنيز اثر دی، د نوموړي د ترفيع لپاره له څيړندوی علمي رتبې څخه څيړنوال علمي ته يې کافي بولم او د دې گټور علمي - څيړنيز اثر سريع چاپ علومو اکادمي ته پيشنه اودوم. همدارنگه د خداى پاک له دربار څخه د دې اثر ليکونکي ته د لا ډيرو برياوو غوښتونکى يم.

په درناوي

پوهنوال ډاکټر عصمت الله سجاد
د کابل د طبي پوهنتون د عمومي جراحي ديپارتمنت غړى

تقریظ

د افغانستان د علومو اکاډمي د ۱۳۹۵/۱۰/۲۶ نېټې د ۹۸۵/۹۹۰ نمبر مکتوب په ځواب کې؛ د ښاغلي څېړندوی ډاکټر میرویس حقمیل د علمي- څېړنیز اثر په اړه خپل نظر په لاندې ډول څرگندوم:

دغه علمي- څېړنیز اثر چې د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا د عملیاتي درملنې او له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنې تر سرلیک لاندې په ۳۰۷ مخونو کې لیکل شوی دی ما مطالعه کړ؛ دا اثر چې په پښتو ملي ژبه په سلیس او روان شکل لیکل شوی دی؛ د سريزې، پنځو څپرکو، پایلو، وړاندیزونو، سرچینو او ضمیمې لرونکی دی.

په لومړي څپرکي کې د موضوع د شالید او پخوانیو څېړنو په اړه اړین معلومات لیکل شوي؛ په دوهم څپرکي کې د پروستات او د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا په اړه عمومي معلومات لیکل شوي؛ په دریم څپرکي کې د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا د عملیاتي درملنې د ځینو مروجو میتودونو او په څلورم څپرکي کې د پروستات د سلیمې هایپر پلازیا له جراحي عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو، څېړنه ترسره شوې؛ په پنځم څپرکي کې د موضوع علمي او روغتيايي ارزښت لیکل شوی دی.

د دې علمي - څېړنیز اثر په علمي برخه کې له نویو او معتبرو کتابونو او انټرنټ پاڼو څخه ګټه اخستل شوې، د تشخیص او درملنې په هکله نوي معلومات پکې لیکل شوي او د درملنې په هکله دنویو میتودونو یادونه پکې شوې.

د اثر څېړنیزه برخه چې په دوو څپرکو کې ځای پرځای شوې د څېړنیزو اساساتو او معیارونو په اساس لیکل شوې، په ټولیزه توګه د ۶۳ جدولونو او ۱۳۱ ګرافونو لرونکې ده؛ په دې څپرکو کې ټول جدولونه او ګرافونه په دقیق ډول تشریح شوي هم دي.

له څېړنیزې برخې څخه وروسته د موضوع علمي او روغتيايي ارزښت، له څېړنې څخه لاس ته راغلې پایلې او پرځای وړاندیزونه لیکل شوي دي؛ د رسالې په پای کې سرچینې په معیاري ډول لیکل شوې او په متن کې هم ورڅخه یادونه شوې. همدارنګه یو شمیر اصطلاحات چې د کتاب په متن کې راغلي د ضمیمې په شکل په آخر کې توضیح شوي دي.

ياد شوی اثر يو ډير ښه علمي - څيړنيز اثر دی، د نوموړي د ترفيع لپاره له څيړندوی علمي رتبې څخه څيړنوال علمي ته يې کافي بولم او د دې گټور علمي - څيړنيز اثر د ژر چاپ په اړه مربوطه ادارې ته وړاندیز کوم ترڅو نور د مسلک څيښتنان او څيړونکي له دې اثر څخه گټه پورته کړي، همدارنگه ددې اثر مطالعه د مسلک څيښتنانو ته پيشنهاد کوم او د ليکونکي لپاره د الله جل جلاله له دربار څخه د لا نورو برياليتوبونو غوښتونکی يم.

په درناوي

پوهاند ډاکټر محمد زمان وردگ

د کابل د طبي پوهنتون د يورولوژي ديپارتمنت آمر

تقریظ

رساله تحقیقی تحت عنوان (د پروستات د سالیمی هایپرپلازیا د عملیاتی درملنې او له عملیات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه) که توسط محترم څېړندوی داکتر میرویس حقل تحریر شده است؛ را مطالعه نمودم. این رساله که در ۳۰۷ صفحه نوشته شده است، شامل یک بخش بسیار مفصل در مورد مرور بر لیتراتور و پیشینه هایپرپلازیای پروستات می باشد که از منابع معتبر گرفته شده است. در بخش آخر، تحقیقات به شکل مشاهداتی و تحلیلی در مورد عملیات های جراحی پروستات و اختلاطات مقدم آن افزوده شده که با جداول و چارت ها توضیح گردیده است. به صورت کل؛ این رساله یک دست آورد با ارزش در مورد امراض و جراحی پروستات است و مطالعه آن برای دوکتوران و دست اندر کاران صحت قابل توصیه می دانم. رساله متذکره از نظر این جانب تأیید می باشد و می تواند برای ترفیع علمی محترم څېړندوی داکتر میرویس حقل مورد قبول باشد. موفقیت های مزید داکتر حقل را تمنا دارم.

با احترام

پوهندوی دوکتور عبدالصمد عمر

استاد دیپارتمنت جراحی عمومی پوهنتون طبی کابل

سريزه

څلورو لسيزو جنگونو، د هېواد په ټولو اړخونو (سياسي، ټولنيزو، اقتصادي، فرهنگي، روغتيايي او داسې نورو) باندې ډېر منفي اغېز شيندلی دی.

د بېلگې په ډول د روغتيا په برخه کې هغه امکانات چې په پرمختللو او مخ په ودې هېوادونو (لکه همسايه هېوادونه) کې پيدا کېږي زموږ په هېواد کې نه پيدا کېږي؛ نن سبا په نړۍ کې له ډېرو نويو درمليزو ميتودونو او وسايلو څخه د بېلابېلو ناروغيو د درملنې لپاره گټه اخيستل کېږي خو په خواشينۍ سره زموږ په هېواد کې دا امکانات تر ډېره بريده نه تر سترگو کېږي. همدا لامل دی چې اوس هم (د جراحي او مداخلوي پروسيزونو په برخه کې) زموږ په هېواد کې له ډېرو پخوانيو ميتودونو (په هېواد کې ډېری جراحي پتالوژي گانې د خلاصو جراحي ميتودونو په واسطه ترسره کېږي) څخه گټه اخيستل کېږي.

ددې پتالوژي گانو له ډلې څخه يوه پتالوژي د پروستات سليمه هايپرپلازيا ده چې معمولاً د درې ډوله ميتودونو په واسطه تداوي کېږي؛ دا ميتودونه له غير مداخلوي (لکه طبي درملنه)، لږ مداخلوي (لکه د توخې په واسطه د پروستات نسج تخريب، د التراسونډ په واسطه د پروستات نسج تخريب او داسې نور) او مداخلوي (لکه خلاص جراحي ميتودونه) ميتودونو څخه عبارت دي.

نن سبا په پرمختللو هېوادونو کې ددې پتالوژي د درملنې لپاره له لږ مداخلوي او يا غير مداخلوي ميتودونو څخه ډېره گټه اخيستل کېږي؛ برعکس له خلاصې جراحي څخه ډېره لږ او يا هيڅ گټه نه اخيستل کېږي؛ خو زموږ په هېواد کې اوس هم له ۱۱۰ کاله مخکيو خلاصو جراحي ميتودونو څخه ددې پتالوژي د درملنې لپاره گټه اخيستل کېږي.

نن ورځ په نړۍ کې د پروستات د سليمې هايپرپلازيا د جراحي درملنې لپاره TURP، TVP، RPP، Laser prostatectomy، TUIP، د احليل له لارې د پروستات برقي تبخير، High-intensity focused ultrasound، TUNA، Hyperthermia، د احليل په داخل کې د ستنې (Intra urethral stent) کينودل، Transurethral balloon dilatation of the prostate، Water induced thermotherapy، Transurethral Ethanol، Rotoresction of the Prostate، Ablation of the Prostate او داسې نور ميتودونه، کارول کېږي. د پروستات د سليمې هايپرپلازيا د جراحي درملنې تر ټولو ښه (Gold standard) ميتود TURP بلل شوی دی. زموږ په هېواد کې د پرمختللو امکاناتو او وسايلو

(لکه د TURP او داسې نورو) د کم والي او يا نشتوالي له کبله تر ټولو معمول میتودونه په ترتیب سره له TVP، RPP او TURP څخه عبارت دي. د امکاناتو د نه شتون له کبله له یو شمېر میتودونو لکه Laser prostatectomy، برقي تبخیر، هایپرترمیا، TUNA او داسې نورو څخه زموږ په هېواد کې ګټه نه اخیستل کېږي.

د هرې ناروغۍ چې لامل نه وي معلوم، له هغې څخه ځان ساتنه ډېره ستونزمنه ده. د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا دقیق لاملونه نه دي څرګند نو ځکه د هغې له رامنځته کېدو څخه هم مخنیوی نشو کولی. په دې معنی چې دا د وقایې وړ ناروغي نه ده. البته د یو شمېر خطري او مساعدونکو فکتورونو په لمنځه وړلو سره یې د رامنځته کېدو پېښې کمولی شو. ګڼ شمېر فکتورونه د BPH رامنځته کېدو ته زمینه برابروي، د نمونې په ډول له مزي توب (obesity) او شکرې ناروغي څخه یادونه کوو.

همدارنګه ګڼ شمېر فکتورونه د BPH پېښې راکموي، د نمونې په ډول؛ د منظم فزیکي فعالیت له زیاتوالي، د وزن ضیاع، د سبزي جاتو له ډېر مصرف، د غوړو غذايي توکو له کم مصرف او د 5 α -reductase inhibitors درملو له توصیې څخه یادونه کولی شو چې د هستولوژیک او کلینیکي BPH پېښې راکموي.

د BPH په رامنځته کېدو کې د یو شمېر فکتورونو رول تر اوسه نه دی څرګند لکه د وینې د غوړو زیاتوالی (dyslipidemia)، د وینې لوړ فشار، د دخیاتو ځکول او د غذايي رژیم څرنګوالی.

څرنګه چې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا پېښې زموږ په هېواد کې ډېرې لیدل کېږي، ګڼ شمېر هېوادوال لدې رنځ څخه کپړي، خلک ددې ناروغي او ددې ناروغي د بدو پایلو په اړه ډېره لږ پوهه لري، د نه تشخیص او نه درملنې په صورت کې ډېرې خطرناکې پایلې لري، ددې لپاره چې په مقدم ډول سره تشخیص کینودل شي، ناروغي په مقدم ډول تر درملنې لاندې ونیول شي ترڅو د اختلاطاتو د رامنځته کېدو چانس کم شي، ددې ناروغي د واقعاتو شمېر او سلنه نظر عمر، دندې، ټولنیزو، اقتصادي او محیطي حالاتو ته چې ناروغ پکې ژوند کوي معلوم شي، ددې لپاره چې د ناروغي له اختلاطاتو څخه مخنیوی وشي نو اړینه ده چې ددې ناروغي د اپیدمیولوژي، سریري تظاهراتو او درملنې په هکله کافي پوهه ولرو، د درملنې ښه میتودونه په ګوته او د ناروغانو په درملنه کې ورڅخه ګټه واخلو، د ناروغۍ اختلاطات او له عملیات څخه وروسته اختلاطات مشخص، د هغو د رامنځته کېدو لاملونه او د لمنځه تلو ښې لارې چارې پیدا کړو.

له بلې خوا؛ د BPH له عمليات څخه وروسته د رامنځته شويو اختلاطاتو څېړنه وشي، چې په څو سلنه پېښو کې دا اختلاطات رامنځته کېږي او ددې اختلاطاتو له جملې څخه کوم اختلاط ډېر عمومي لري او څرنگه کولی شو چې ددې اختلاطاتو له رامنځته کېدو څخه مخنيوی وکړو او يا لږ ترلږه پېښې يې راکمې کړو.

څرنگه چې ددې ناروغي د عملياتي درملنې او له عمليات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو په هکله زموږ په هېواد کې پراخه او هر اړخيزه څېړنه نه وه ترسره شوې نو له همدې کبله د افغانستان د علومو اکاډمي د طبي علومو مرکز ماته ددې ناروغي د عملياتي درملنې او له عمليات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو د څېړنې دنده وسپارله.

دا علمي - څېړنيزه پروژه په پنځو څپرکو کې په پښتو ملي ژبه ليکل شوې ده، داسې چې په لومړي څپرکي کې د موضوع شاليد، په دوهم څپرکي کې د پروستات غدې او د پروستات د سليمې هايپرپلازيا په اړه عموميات (علمي برخه)، په درېيم څپرکي کې د پروستات د سليمې هايپرپلازيا د عملياتي درملنې د ځينو مروجو ميتودونو څېړنه، په څلورم څپرکي کې د پروستات د سليمې هايپرپلازيا له جراحي عمليات څخه وروسته د مقدمو اختلاطاتو څېړنه او په پنځم څپرکي کې د موضوع علمي او روغتيايي ارزښت ليکل شوي دي؛ په پای کې د څېړنې پايلې، وړاندیزونه او سرچينې ځای پر ځای شوې دي. د ښې روښانتيا لپاره د کتاب په پای کې يو شمېر هغه اصطلاحات چې د کتاب په متن کې راغلي وو له لنډې توضيح سره، د ضميمې په شکل راوړل شوي دي.

په دې علمي - څېړنيزه پروژه کې د نويو او ډېرو معتبرو کتابونو او انټرنېټ پاڼو څخه گټه اخيستل شوې، د تشخيص او درملنې په هکله نوي معلومات پکې راټول شوي، د درملنې په هکله د نويو ميتودونو يادونه شوې چې دهغو دکارولو کړنلاره، اغېزناکتوب، زيانونه او اختلاطات ذکر شوي دي.

که چېرته موږ له دې نويو ميتودونو څخه د ناروغي په درملنه کې گټه واخلو؛ نو هم به ناروغ د ناروغي له شر څخه خلاص شي او هم به د اختلاطاتو د رامنځته کېدو چانس کم شي.

په څېړنيزه برخه کې د پروستات د سليمې هايپرپلازيا د عملياتي درملنې ځينې مروج ميتودونه او له عمليات څخه وروسته مقدم اختلاطات په تفصيل سره څېړل شوي دي. دا څېړنه يوه Descriptive څېړنه ده چې په دوو Prospective او Retrospective شکلونو

ترسره شوې ده. په Prospective شکل کې ناروغان په مستقیمه توګه معاینه شوي، تاریخچه ورڅخه اخیستل شوې، د عملیات لپاره آماده او عملیات شوي، له عملیات څخه وروسته تعقیب او په پای کې له روغتون څخه رخصت شوي دي. Prospective څېړنه د ۱۳۹۴ هـ. ل کال له حمل میاشتې څخه د ۱۳۹۵ هـ. ل کال تر سنبلې میاشتې پورې په جمهوریت او سردار محمد داود خان روغتونونو کې ترسره شوې ده. په Retrospective شکل کې د ناروغانو د دریو کلونو (۱۳۹۱، ۱۳۹۲ او ۱۳۹۳ هـ. ل کالونو) دوسیې او اسناد په جمهوریت روغتون کې بررسي او څېړل شوي دي.

په دې علمي - څېړنیزه پروژه کې مې د پروستات د سلیمې هایپرپلازیا په هکله هر اړخیز، نوي او دقیق معلومات راټول کړي؛ چې لوستونکي ته ددې کتاب له مطالعې څخه وروسته ددې ناروغي په هکله هیڅ مبهم سوال نه پيدا کېږي او ددې ناروغي په هکله بشپړ معلومات ترلاسه کوي.

په پای کې د ښاغلي استاد پوهاند ډاکتر نجیب الله (أمرخیل) څخه ډېره مننه کوم چې له خپلو مصروفیتو سره سره یې خپل ارزښتناک وخت له ماسره ددې علمي - څېړنیزې پروژې په تنظیم او ترتیب کې ولگاوه او د ښاغلي استاد د ارزښتناکو لارښونو له کبله په دې وتوانیدم چې دا علمي - څېړنیز اثر په کامیابۍ سره بشپړه کړم.